

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A127 Kraanvogel (*Grus grus*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De kraanvogel is een grote, enigszins reigerachtige vogel (lengte 110-120 cm) met een spanwijdte van 2 tot 2,3 meter. Het verenkleed is overwegend licht blauwgrijs met in het broedseizoen op de rug roestkleurige vlekken. Hij heeft een zwarte voorhals en kin en een witte achterhals en achterhoofd. De kraanvogel komt in ons land voor als doortrekker in vrij klein tot zeer groot aantal en is sinds kort een uiterst schaarse broedvogel. In 2020-2022 waren er naar schatting 40-46 broedparen. De door ons land trekkende kraanvogels zijn grotendeels afkomstig uit de broedgebieden in Scandinavië (in het bijzonder Zweden) en Duitsland. Hun passage door Nederland hangt samen met de

Bron: Saxifraga – Mark Zekhuis

weersomstandigheden tijdens hun tocht van de tussenstop in Noordoost-Duitsland naar die in Frankrijk en de overwinteringsgebieden (overwegend Iberisch Schiereiland en in Frankrijk en Marokko) en vice versa. Doortrek vindt jaarlijks met sterk wisselende intensiteit plaats. De kraanvogels die door ons land trekken maken deel uit van de flyway-populatie 'Noordwest-Europa/Iberië en Marokko' en behoren tot de ondersoort *Grus grus grus*.

1.2 Relatief belang binnen Europa

De flyway-populatie 'Noordwest-Europa/Iberië en Marokko' wordt geschat op 350.000 vogels, waarvan in Nederland minder dan 1% verbleef tijdens de trektijd in de periode 2015/16-2020/21.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

Het gemiddeld seizoensmaximum van de kraanvogel betrof 580 vogels in de periode 2015/16-2020/21, waarvan zich ca. 74% binnen Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natuura2000.nl](https://natuura2000.nl) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

B. Bescherming

2. Status

Kraanvogel *Grus grus* (A127). Genoemd in bijlage I van de Vogelrichtlijn (inwerkingtreding 1981). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als niet-broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

De kraanvogel verblijft in ons land tijdens de trek voornamelijk in grootschalig open agrarisch gebied in de nabijheid van heide en hoogveengebieden. Kraanvogels zijn honkvast in het gebruik van slaappleatsen en voedselgebieden en gebruiken vaak jaren achtereen dezelfde locaties. Rust op de slaappleats en in het foerageergebied is uiterst belangrijk. Het voedselterrein bestaat vooral uit akkers met oogstresten van bijv. aardappelen of maïs, en minder vaak uit grasland. De slaappleatsen bestaan meestal uit rustige ondiepe wateren in een deels open landschap, zoals bijv. vennen in heiden en ondiepe plassen in hoogveengebieden. De afstand tussen slaappleats en voedselterrein kan in de Nederlandse situatie enkele kilometers bedragen (uit het buitenland zijn veel grotere afstanden bekend).

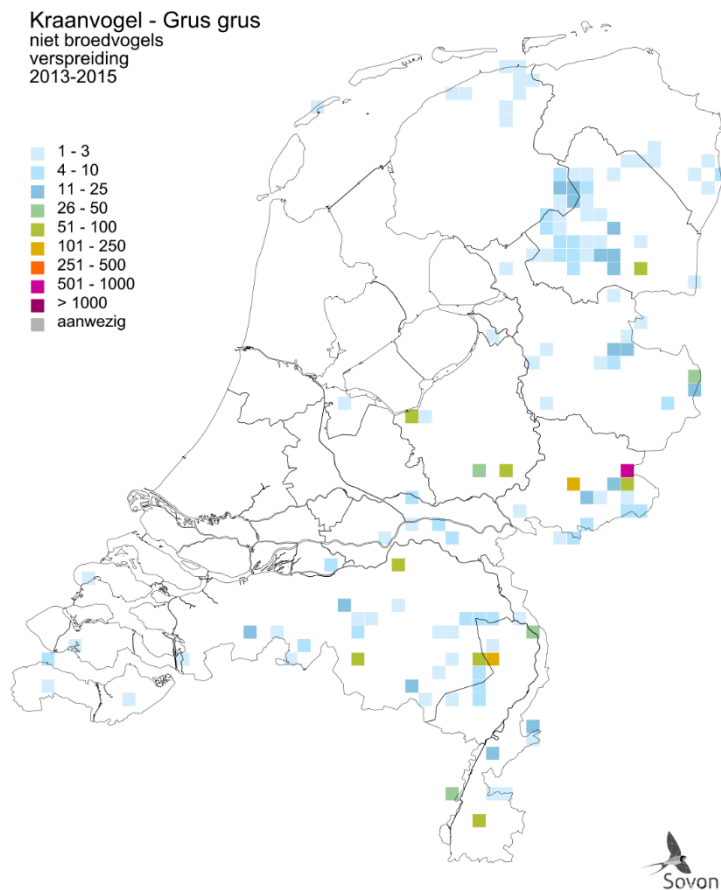
3.2 Voedsel

Het voedsel van de kraanvogel is grotendeels plantaardig. Hij eet allerlei plantendelen, zoals oogstresten, worteldelen en zaden en soms ook (vooral in het broedseizoen) insecten en kleine zoogdieren.

C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse doortrekpopulatie van de kraanvogel omvatte maximaal 140-910 vogels in de periode 2015/16-2020/21. Hoewel kleine aantallen kraanvogels in ons land overwinteren of overzomeren, wordt deze soort vooral in de trektijd gezien. Ten oosten van de lijn Enschede-Eindhoven is het een normale doortrekker, ten westen daarvan aanmerkelijk schaarser. Betrekkelijk weinig kraanvogels komen aan de grond, het meest nog in en rond hoogveengebieden, maar ook wel verder daarvandaan. De voorjaars trek valt tussen eind februari en eind maart, met begin maart soms massale doorkomst. De najaars trek loopt van half oktober tot in december; massale trek blijft het ene jaar uit maar kan het andere jaar in november of zelfs begin december plaatsvinden. Of er boven ons land veel trek is, hangt in voor- en najaar af van de weersituatie: krachtige (zuid)oostenwinden tijdens de trek leveren meer kraanvogels op dan andere windrichtingen. Regelmatig bezette pleisterplaatsen en rustplaatsen voor doortrekkers waren in de periode 2014/15-2019/20 alleen te vinden in het oosten van het land in de provincies Limburg, Noord-Brabant en Overijssel, met de Deurnsche Peel & Mariapeel als belangrijkste gebied. Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

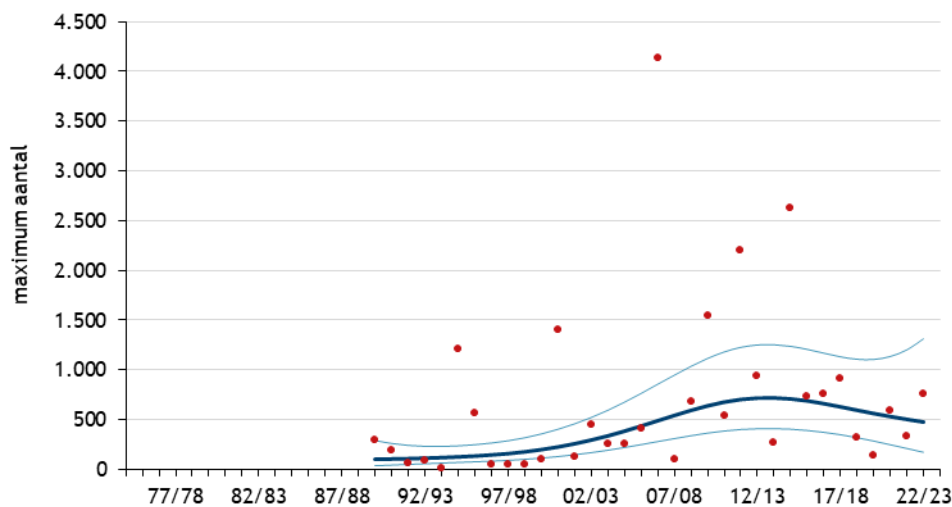
Verspreiding van de kraanvogel als niet-broedvogel in de periode 2013-2015. Per atlasblok van 5x5 km is er een schatting van het aantal vogels gegeven (Sovon 2018).

5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van de kraanvogel als niet-broedvogel laat zowel op de lange termijn (1989/90-2022/23) als op de korte termijn (2011/12-2022/23) een onzekere aantalsontwikkeling zien (geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk).

De kraanvogel neemt over de gehele regio in Noordwest-Europa in aantal toe. Dit leidt dan ook tot een toename van trekkende vogels tussen de noordelijke broedgebieden en zuidelijke overwinteringsgebieden, wat zich vertaalt in een flinke toename van doortrekkende kraanvogels in Nederland. Ook op de pleisterplaatsen zijn de aantallen sinds de jaren tachtig toegenomen. De kraanvogel profiteert daarnaast van de warmere Nederlandse winters als gevolg van klimaatverandering door steeds vaker in Nederland te overwinteren of langer aanwezig te blijven op pleisterplaatsen. De jaarlijkse aantallen aan pleisterende kraanvogels vertonen wel sterke schommelingen, welke grotendeels veroorzaakt worden door variërende weersomstandigheden. Met name met sterke oostenwind worden er meer trekkende kraanvogels in Nederland waargenomen. Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

De aantalsontwikkeling van de kraanvogel als niet-broedvogel. Voor elk seizoen is het maximum aantal vogels (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en de standaardfout (lichtgekleurde lijnen) weergegeven. Seizoenen lopen van juli tot en met juni. Deze gegevens zijn afkomstig van het Meetnet Slaapplaatsen.

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022¹

i. Verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied, waarbij het gaat om de buitengrens van het gebied waarbinnen de soort voorkomt, is stabiel in vergelijking met de periode rond 1980, dus ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn.

ii. Populatie: onbekend

Wegens grote schommelingen in de jaarlijkse aantallen kan de aantalsontwikkeling op zowel de lange termijn als de korte termijn – en daarmee het aspect populatie – niet beoordeeld worden.

iii. Leefgebied: gunstig

De omvang en kwaliteit van het leefgebied worden als 'gunstig' beoordeeld. Kraanvogels hebben voor pleisterplaatsen in Zuidoost-Nederland een voorkeur voor open agrarisch gebied met akkerland (met oogstresten) in de omgeving van rustige slaapplekken.

iv. Toekomstperspectief: gunstig

Omdat het negatieve effect van drukfactoren laag ingeschat wordt voor de toekomst is het toekomstperspectief als 'gunstig' worden beoordeeld.

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de kraanvogel als niet-broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). De eerdere SvI beoordelingen zijn in dit document opgenomen zodat zichtbaar is hoe deze over de jaren heen veranderd is².

Aspect	1981	2004	2015	2022
Verspreidingsgebied	zeer ongunstig	zeer ongunstig	gunstig	gunstig
Populatie	matig ongunstig	matig ongunstig	gunstig	onbekend
Leefgebied	zeer ongunstig	zeer ongunstig	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling SvI	zeer ongunstig	zeer ongunstig	gunstig	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 260 vogels (seizoensmaximum) (ministerie van LNV 2026).

¹ Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

² Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNV 2006, Foppen *et al.* 2016, Vogel *et al.* 2021).

6. Drukfactoren

- *Ziekten*: de kraanvogel is beoordeeld als kwetsbaar voor sterfte door hoogpathogene aviaire influenza (HPAI) vanwege het vaak voorkomen in groepen (Slaterus *et al.* 2024).
- *Verstoring door aanwezigheid*: de gevoeligheid voor verstoring buiten de broedtijd is groot. De soort is extreem gevoelig voor elke vorm van menselijke verstoring, hetzij agrarische activiteiten en recreatie (inclusief onvoorzichtige vogelaars/vogelfotografen), hetzij laag vliegende vliegtuigen (ook 'ULVs') en helikopters. Grote delen van ons land zijn daardoor ongeschikt voor pleisterende kraanvogels.
- *Verstoring door opgaande bouwsels*: door traditioneel gebruik en het pendelen tussen rust- en pleisterplaatsen is de soort kwetsbaar voor veranderingen in landschap, inclusief plaatsing of verplaatsing van windturbines en hoogspanningsleidingen.
- *Sterfte door infrastructuur*: kraanvogels kunnen slachtoffer worden van aanvaringen met windmolens en hoogspanningsmasten (Fanke *et al.* 2011, Sierdsema *et al.* 2021).

Invloeden van buiten Nederland

De kraanvogel doet het goed in de broedgebieden in Noord-Europa en in Duitsland. Dat ze zich in ons land vestigden als broedvogel, en heel geleidelijk wat toenemen, ligt in het verlengde van die ontwikkeling. Parallel aan deze algemene toename van de populatie is ook het aantal doortrekkers in ons land toegenomen. Daarnaast is er een nieuwe grote pleisterplaats ontstaan niet ver van onze grens: Diepholzer Moorniederung in Niedersachsen. Deze relatief westelijk gelegen pleisterplaats, met spectaculair toenemende aantallen, zorgt voor meer doortrek door ons land. Deze trek kan onder bepaalde weersomstandigheden (bijv. oostenwind) massale vormen aannemen.

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- Buiten broedseizoen zijn onverstoorde foerageergebieden en slaapplaatsen van belang. Over het algemeen wordt bij recreatie buiten het broedseizoen tussen de vogels en de verstoringsbron een bufferzone van minimaal 500 meter geadviseerd, al kan de situatie tussen locaties verschillen (Krijgsveld *et al.* 2022). Gedurende de trekperiode (1 oktober – 15 november) kunnen rustgebieden afgesloten worden voor recreanten (Arcadis 2023). Het inperken van recreatie bij belangrijke pleisterplaatsen van de kraanvogel door bijvoorbeeld paden te verleggen (Arcadis 2023) kan ook helpen om de soort in stand te houden op deze plaatsen (Provincie Noord-Brabant 2016, Provincie Overijssel 2016).
- In trektijd en winter foerageren kraanvogels in Nederland vooral op akkers, met oogstresten als het belangrijkste voedsel. De aanleg van akkers, met name maïsakkers en aardappelakkers, rondom slaapplaatsen van kraanvogels kan daarom geschikte foerageergebieden voor de soort creëren, tenminste als er oogstresten blijven liggen tot in het late najaar/winter. Het is hierbij verder van belang dat de akkers slechts enkele kilometers van de slaapplaatsen afliggen omdat pleisterende kraanvogels maar korte afstanden afleggen naar foerageergebieden (Provincie Overijssel 2016).
- Vernatting van hoogvenen leidt tot een toename van oppervlaktes met ondiep water, waar kraanvogels graag in rusten (Provincie Overijssel 2016).
- Het plaatsen van windturbines en hoogspanningslijnen nabij belangrijke foerageergebieden en slaapplaatsen vraagt om een zorgvuldige afweging, aangezien deze de verspreiding van foeragerende kraanvogels en hun lokale vliegbewegingen negatief kunnen beïnvloeden.

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Waarborgen rust		x	
Aanleg akkers nabij slaapplaatsen, waarbij oogstresten blijven liggen tot late najaar/winter			x
Vernatting hoogvenen	x	x	
Afgewogen plaatsing windturbines en hoogspanningsleidingen		x	

8. Bronnen

- Arcadis. 2023. Natuurdoelanalyse Strabrechtse Heide & Beuven Provincie Noord-Brabant, versie 28 februari 2023.
- Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Fanke J., Wibbelt G. & Krone O. 2011. Mortality factors and diseases in free-ranging Eurasian cranes (*Grus grus*) in Germany. *Journal of Wildlife Diseases* 47: 627-37.
- Foppen R., van Roomen M., van den Bremer L. & Noordhuis R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Hustings F., van der Coelen J., van Noorden B., Schols R. & Voskamp P. 2006. Avifauna van Limburg. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.
- van Kleunen A., van Roomen M., Janssen J.A.M., Kuiters A.T., van Winden E., Boele A., Schmidt A.M. & van Vreeswijk T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Krijgsveld K.L., Klaassen B. & van der Winden J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Ministerie van LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Ministerie van LNVN. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- Provincie Noord-Brabant. 2016. Natura 2000-Beheerplan Strabrechtse Heide en Beuven (137).
- Provincie Overijssel. 2016. Natura 2000-Beheerplan Engbertsdijkerven (040).
- Schreiber M. 2000. Windkraftanlagen als Störquellen für Gastvögel. In: A. Winkelbrandt, R. Bless, M. Herbert, K. Kröger, T. Merck, B. Netz-Gerten, J. Schiller, S. Schubert & B. Schweppe-Kraft (eds), Empfehlungen des Bundesamtes für Naturschutz zu naturschutzverträglichen Windkraftanlagen. Bundesamt für Naturschutz, Bonn-Bad Godesberg.
- Sierdsema H., Foppen R., van Els P., Kampichler C. & Stahl J. 2021. Achtergronddocument windenergie gevoeligheidskaart vogels. Sovon-rapport 2021/09. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Slaterus R., Bresser S. & Brinkman C. 2024. Hoogpathogene aviaire influenza als bedreiging voor vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2024/19. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogel, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Vergoossen W.G. 1982. Pleisterplaats-reservaten voor Kraanvogels een urgente zaak. Vogeljaar 30:327-328.
- Vogel R., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Geraadpleegde websites

- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Kraanvogel niet-broedvogel. <https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/21999>. Geraadpleegd op 08/01/2025.